

יד
מהרי"ע

שערי יצחק השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בראשית
תשרי ה'תשע"ט ב'ש"ל
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

השלמה בעניין האם צריך להחזיק את השופר או את מגילת אסתר בזמן הברכה עליהם, ומה הדין לגבי ברכות הנהנין.

מקור ההנהגה הכתובה בשלחן ערוך המקוצר לקרוא בראש השנה בכל סעודה פרק אחד משניות מסכת ר"ה.

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים כי בסעודת ערב יום הכיפורים צריך לומר דברי תורה על השלחן ולהזמין עניים על שלחנו.

השלמה בעניין קביעת זמן התחלת לימוד ליל הושענא רבה, ותמיהה על מה שכתב הרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א בעניין זה.

שינוי ההנהגה בדורות האחרונים לגבי אמירת הסליחות וההושענות לפני תפילת שחרית הושענא רבה, וכיצד יש לנהוג לגבי ההקפות.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 465

השיעור מוקדש לרפואת ולהצלחת התינוקת אסתר שרעבי שתחי',
בת ידידנו הרב אביחי שרעבי הי"ו.
אשריו ואשרי חלקו, רב פעלים לתורה ולתעודה.
וכן ליולדת מרת תמר בת הרב יוסף שתחי'.
המקום ברוך הוא ישלח להם רפואה שלימה, ויחזקם ויאמצם בקו הבריאות,
וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכי"ר.

השיעור מוקדש לרפואת ולהצלחת התינוקת אסתר שרעבי שתחי', בת ידידנו הרב אביחי שרעבי הי"ו. אשריו ואשרי חלקו, רב פעלים לתורה ולתעודה. וכן ליולדת מרת תמר בת הרב יוסף שתחי'. המקום ברוך הוא ישלח להם רפואה שלימה, ויחזקם ויאמצם בקו הבריאות, וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכ"ר.

השלמה בעניין האם צריך להחזיק את השופר או את מגילת אסתר בזמן הברכה עליהם, ומה הדין לגבי ברכות הנהנין.

בשם רחמן. בעזרת ה' נעשה ונצליח, שנה חדשה, מתחילים את התורה מחדש.

בשיעור הזה, נשלים בעז"ה בל"ג כמה שאלות שנשאלנו, בעניינים שהיו ושבועז"ה יהיו. ראש השנה, יום הכיפורים, הושענא רבה.

אבל נתחיל בעניין כללי, אשר ג"כ נתעוררנו אליו באחד מהשיעורים הקודמים.

נפתח בהלכה בשלחן ערוך והלכות ברכת הפירות סימן ר"ו סעיף ד', כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו, צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך. מרן הש"ע פוסק כאן הלכה, לגבי כל דבר שמברכים עליו, למשל אם יש לאדם כוס תה, הוא צריך להחזיק אותו בידו בזמן הברכה. כלומר, לא מספיק שהוא יהיה לפניו, אלא צריך להחזיק אותו ביד. צריך להסביר, מדוע? והאם זאת הלכה בכל הברכות, ברכות הנהנין, ברכות השבת, ברכות המצוות. לכאורה כך משמע.

אם המטרה היא, בכדי שזה יהיה כמה שיותר קרוב לשתיייה או לאכילה. לכאורה היה צריך לכתוב, לא רק שצריך להחזיק זאת ביד ימין, אלא גם לקרב זאת לפיו. ככה אני יכול להבין, שגם אם אחזיק זאת מרחוק, זה ג"כ טוב, כיון שאני מחזיק אותו בימיני. כתוב 'צריך להחזיק בימינו', הנה אני מחזיק בימיני, למרות שישנו מרחק גדול. הש"ע לא אמר, להחזיק בימין קרוב לפה, אלא שתחזיק ביד ימין, משמע כי לא מפריע שהוא יהיה רחוק מהפה.

נתעוררנו לשאלה הזאת, כאשר דיברנו לפני ראש השנה [שיעור מוצש"ק כי תצא ומוצש"ק כי תבוא ה'תשע"ח] על עניין כיסוי השופר בזמן ברכת השופר, או כפי שמהרי"ץ כותב [בעץ חיים דף ס"ט ע"א], לפני אמירת הפיסקא 'אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב וכו'. כבר אז, לאחזו את השופר בימינו. ואח"כ הוא כותב, 'קיבלתי לכסותו בטלית'. הארכנו על הנושא הזה של כיסוי השופר, ותוך כבר הדברים נתעוררתי פתאום לשאלה, כי במגילת אסתר איננו עושים כך. דהיינו, כאשר מברכים את שלושת הברכות על מגילת אסתר, על מקרא מגילה, שעשה נסים, ושהחיינו, אנחנו קוראים זאת מתוך 'חסדי', ורק לאחר שגומרים את הברכות לוקחים את המגילה. בזמן ברכת המגילה, לא החזקנו את המגילה ביד. ונשארנו ב'צריך עיון', כיון שהדבר בא אלינו בהפתעה, תוך כדי השיעור. לכן, ברצוני לברר כעת את הנושא הזה, בעזרת ה'.

למעשה, לולא שהיה כתוב לנו הברכות בדף של 'חסדי', מן הסתם היינו אומרים את הברכות בעל-פה. כפי שאנחנו רגילים לברך על נרות חנוכה בע"פ, לא קראנו מתוך הסידור, מתוך הכתב. אולי ישנם כאלה שקוראים מהסידור, אבל בדרך כלל אומרים זאת בע"פ, מתוך שהדבר שגור ורגיל. והרבה ברכות בעצם, רגילים לומר בע"פ. אפילו ברכות הנישואין, כל תלמידי החכמים התימנים, חושבני כי כך עד היום, אולי הצעירים כבר לא בדיוק, אבל אף אחד לא בירך מתוך הסידור. כך לגבי כל ברכה, משבעת ברכות הנישואין. לא כפי שהאשכנזים עושים. הרבנים האשכנזים, אתה רואה אותם בחופה, אפילו אם מזמינים אותנו לברך ברכת 'יוצר האדם', הוא מבקש סידור. או מתוך שהם לא רגילים, או מפני שכזכור לי הם מחשיבים זאת כמו תפילת הפרקים, שצריך להסדיר מקודם. דהיינו, אם הוא לא אמר את הברכה הזאת בתוך שלושים יום, ישנה הלכה המובאת בגמ' בסוף מס' ראש

אומר. אבל בדרך כלל המקובל הוא שהכוונה על כל הברכות.

עשו סימן, לששת הדברים הללו, זה לא לפי הסדר של הגמרא, שכ"ס קצ"ב. שיחטה כתיבה מילה, ק'שר ציצית ברכת חתנים. ועל כך שמעתי מן הזקנים מליצה, היו אומרים, 'כל מי שאינו יודע שכ"ס קצ"ב, הרי זה כחמור אוכל קצב'. קצב היינו קנים, מאכל בהמה. דהיינו, זה עם הארץ. אם הוא לא יודע זאת.

בכל אופן, לפי מה שאני רואה בספרים, ולפי מה שאני שומע, גם בעדות אחרות נוהגים לברך כך את ברכות המגילה, אפילו שאין להם 'חסדי', הם כנראה מחזיקים סידור, בכדי לקרוא את הברכות מתוכו. ורק לאחר שגומרים את הברכות, לוקחים את המגילה. כך מובן מתוך ספריהם בזמנינו, כי הם מעוררים שצריך להחזיק את המגילה, או לתפוס אותה, לכל הפחות להחזיק אותה ביד כשהיא על השלחן. משמע, שזהו חידוש. הם מעוררים על כך, כיון שלא מקובל אצלם לעשות כך.

לכן, צריכים אכן להבין, למה העולם לא נוהג זאת?

ראיתי בספר גם אני אורך [הלכות חנוכה סימן קכ"ט דף רל"ה], המוציא לאור זהו הרב גמליאל רבינוביץ, אבל אלו תשובות של הרב ישראל פסח פיינהדלר, זאת התשובה שלו [ענף ששין], כאשר מברכים על המגילה, צריך להחזיק המגילה בידו. הוא כותב חידוש, הוא מעורר, 'צריך' כך לעשות. וכעת הוא מסתפק, כיצד לתפוס? להחזיק ביד, או לשים על השלחן? כיון שאין להם מסורת כזאת, הדבר אינו מקובל, רק הוא מתעורר לעצמו כי כך צריך להיות לפי ההלכה. אצלם, לא קשה להם לחדש הנהגות, נגד מה שנעשה מאז ומתמיד, אפילו שבכל הדורות הדבר לא היה מקובל, אולי הם חושבים כי זאת חומרא או הידור.

השנה לגבי תפילות הפרקים, שצריך להסדיר אותם. רק כיון שכיום הם לא מסדירים, אנחנו התימנים נוהגים להסדיר גם כיום, אפילו שישנם סידורים. הם סוברים, כי כיון שישנו סידור, אין צורך להסדיר מקודם. אבל אנחנו סוברים כדעת רבינו מנוח, האומר כי אף על פי כן, כיון שצריך שהתפילה תהיה שגורה בפיו, לכן בכל זאת צריך להסדיר. לכן במועדים מסדירים את התפילות. זהו נושא ארוך, כל עניין הסדרת התפילה. אבל הם משווים זאת לכך, ולכן הם אומרים כי אפילו רב הבקי בברכה ויודע לומר אותה בע"פ, בכל זאת שיקרא אותה מתוך הסידור, כדין תפילת הפרקים. אנחנו אומרים, כי הדין הזה הוא רק לגבי התפילות, אולם לא לגבי הברכות. בברכות, אין עניין להסדיר.

בכל אופן, אבותינו היו רגילים לברך על הרבה דברים בע"פ. תמיד בירכו את הברכה על הלבנה בע"פ, וכן את ברכת המילה, כל הברכות, היו שגורות בפי הרבנים שהיו אומרים אותן. ובכלל, העניין של הלימוד בעל פה, היה מצוי בתימן יותר מאשר בזמנינו. היו אומרים, כתוב 'קחו עמכם דברים' [הושע י"ד, ג'], ולא ספרים. תבוא מוכן, לאחר שכבר למדת.

ולמעשה, בגמרא במסכת חולין [דף ט' ע"א] כתוב, אמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם צריך שילמוד ג' דברים, כתב, שחיטה, ומילה. צריך להיות בקי בכך. ורב חנניא בר שלמיא משמיה דרב אמר, אף קשר של תפילין, וברכת חתנים, וציצית. מוזכר כאן, גם ברכת חתנים. הכוונה היא, על כל שבע ברכות, אפילו שזה נקרא בלשון יחיד, 'ברכת חתנים'. זהו כפי שאומרים, 'ברכת המזון', בלשון יחיד. יש אמנם את שיטת ההפלאה, האומר שכאשר כתוב 'ברכת חתנים', הכוונה היא לברכה השביעית, שזאת הברכה האחרונה, הברכה הכי חשובה. כאשר מדברים על 'ברכת חתנים', או על 'כלה בלא ברכה', הכוונה היא על הברכה השביעית, ולא על כל הברכות. כך הוא

ויש לעיין, אם די שהוא תופס את המגילה ביד ימין, או שמא צריך להרים את המגילה מן השלחן. אם יש לו סידור, הוא צריך להניח את המגילה מתחת, ולהרים את שניהם? ואם הוא צריך להניח סידור על מגילה, אז בכלל ישנה בעיני, האם הדבר מותר. כיון שלמגילה ישנה קדושה יותר מן מסידור. אמנם בסידור ישנם פסוקים, אבל ישנן גם הרבה תפילות. הרי לא מניחים נביאים וכתובים, על תורה. וגם סידור, לא מניחים על נביאים וכתובים. כי הולכים לפי רוב הספר. כאשר ישנה יותר קדושה, כל ספר לפי המדרגות, אחד יותר מן השני. זהו כפי שלא מניחים ש"ס ופוסקים, על תנ"ך.

הוא כותב כך, לעניין ברכת התורה, כאשר אדם עולה לתורה, אינו מרים הס"ת מעל השלחן, אלא הוא מחזיק בעץ של הס"ת. הוא אומר, כאשר האדם עולה לברך על הס"ת, וכי כאשר הוא מברך 'אשר בחר בנו וכו', הוא מחזיק את הס"ת? מרים אותו? בודאי שלא. אלא, הוא רק מחזיק. אם כן, נעשה כך גם לגבי המגילה. ומשמע שדי בזה, כדי שיקרא שהוא אוחז במצוה, ולא צריך דוקא להרים אותו באויר. והסברא היא, שהוא צריך לתפוס את התורה או את המגילה, ואין צורך לעשות איזה קנין בו, ולכן אין צורך להרים אותה. כך הוא כותב.

אלו דברים, 'חדשים מקרוב באו, לא שערום אבותינו'.

וראיתי עוד ת"ח אשכנזי אחד, אשר כתב זאת ג"כ בתורת חידוש, בספרו קרואי מועד וראש השנה, דף רע"ו, ד"ה וראה, להרב אליהו גרינצייג. הוא כותב כך, לפי זה, להראבי"ה וסיעתו צריך לאחוז המגילה ושופר בשעת ברכה. תכף נראה, מה לגבי השופר. אבל הוא כותב לגבי המגילה, כי 'צריך' לאחוז, יצא לו חידוש כזה.

לפי שיטתם, צריך לאחוז את המגילה.

למעשה, חושבני כי דוקא מהיכן שהוא רצה להביא ראיה, דהיינו מהספר תורה, אולי ישנו איזה בסיס לתרץ את העניין. מה שצריכים לתפוס את הס"ת, זה לא משום הדין הכללי, שבזמן הברכה צריכים לאחוז את הדבר שמברכים עליו ביד ימין. אדרבה, שם כתובה סיבה אחרת. ההלכה הזאת כתובה בסימן קל"ט, גם בטור וגם בש"ע [סעיף י"א], הקורא בתורה, צריך לאחוז בספר תורה בשעת ברכה. הגה: וסמכו מנהג זה על מה שנאמר ביהושע, לא ימוש ספר התורה הזה מפיד חזק ואמץ. בדרך כלל, 'הזה' היינו מורה באצבעו, אבל כאן הכוונה היא לתפוס אותו. ובספרו בית יוסף כתב מרן, כדי להראות כאילו קיבלה עתה. להראות את חביבות התורה, אני כ"כ שמח לקרוא בתורה, כביכול נתנו לך כעת מתנה, אתה מראה את החשיבות שלה, ע"י שאתה תופס אותה בידיים.

חושבני שעוררנו על כך כמה פעמים, אבל אני רואה שהדבר צריך חיזוק, הרבה פעמים אני רואה אנשים העולים לס"ת, במקום להחזיק את היריעות בעצמם – כמובן ע"י מפה – כפי שנהגו בכל הדורות, הם מחזיקים את התיק. האשכנזים מחזיקים ב'עצי חיים', כי אין להם את האפשרות לתפוס את היריעה, כיון שהס"ת מונח שוכב. אבל אצלנו התימנים, הרי אנו מגביהים את היריעה, לשם כך הרי ישנם את הקיפולים בס"ת, בכדי לתפוס את היריעה, גם למעלה וגם למטה. רק באמצעות המפה, כיון שאסור לאחוז את הס"ת ערום. החזנים צריכים לשים לב, לגבי כל מי שעולה לתורה, להקריב לו את היד, בכדי שיקיים 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיד'.

א"כ, ישנם כאן שני טעמים. או בכדי להראות שכביכול כעת הוא מקבל את התורה, שהוא כ"כ אוהב ושמח בכך. או מפני האסמכתא מן הפסוק 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיד', לא מהדין הכללי של אחיזה ביד ימין.

המצות כלן מברך עליהם עובר לעשייתן, ר"ל תכף לעשייתן. בגמרא שם הביאו לכך ראיה מן הפסוק [שמואל ב' י"ח, כ"ג] וַיַּעֲבֹר אֶת הַפּוֹשֵׁי, כי הכוונה שהוא הקדים לפניו.

ומטעם זה פירשו רבים, שתפס בתלמוד לשון עובר, ולא תפס לשון קודם. למה נקטו דוקא בלשון 'עובר', למה לא נקטו בלשון 'קודם לעשייתן', ואז הכוונה היתה יותר ברורה? מפני שלשון עובר, משמע תכף לעשייה. דהיינו, מה שיותר קרוב. ויש מפרשים טעם הלשון, מפני שלשון עובר, משמע כשהדבר שעליו מברכין, הוא לפניו, ר"ל המגילה או הלולב והשופר והדומין להם.

לפי דבריו משמע, כי די בכך שהדבר מונח בפניך. והוא מזכיר מגילה, וכן לולב. לפי דבריו משמע, כי אין חובה שתחזיק את הלולב בידך בזמן שאתה מברך 'על נטילת לולב', אבל למעשה לא נוהגים כך, אלא מברכים כאשר מחזיקים את הלולב ביד. עוד מעט נראה זאת. הרי אנו מברכים בלשון 'על נטילת לולב', ובדרך כלל הלשון הזאת מורה על לשון עבר. לא בירכת ליתול את הלולב, אלא 'על נטילת לולב'. לכן, כיון שכבר החזקתי, אזי בעצם מצד הדין כבר יצאתי יד"ח. מדאגביה נפק ביה [סוכה דף ט"ל ע"א]. הרי מדין תורה, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר וּגּו' [ויקרא כ"ג, מ']. צריך להגביה את הלולב, וזהו.

הנענועים הם לא מדין תורה, אלא כפי שכותב הרמב"ם [פ"ז מלולב הלכה ט], שזאת 'הלכה'. החתם סופר מסביר, כי הכוונה שזאת הלכה למשה מסיני. לשון הרמב"ם היא, ומצוה כהלכתה שיגביה אגודה של שלשה מינין בימין ואתרוג בשמאל, ויוליך ויביא ויעלה ויוריד, וינענע הלולב שלש פעמים בכל רוח ורוח. דהיינו, זאת השלימות של המצוה. א"כ בעצם, את עיקר המצוה קיימתי, עצם זה שהגבהתי את הלולב, את כל ארבעת המינים, יצאתי ידי חובה. כעת אני צריך 'לשענן', לעשות את

לגבי מגילה, מצד אחד ישנם הרבה דברים, שיש בה דינים כמו ספר תורה, וישנם הרבה דינים במגילה שהיא שונה מס"ת. לא השוו מגילה לס"ת לכל הדינים. הרי היא נקראת 'אגרת'. יש דברים שהיא נקראת 'ספר', ויש דברים שהיא נקראת 'אגרת'. א"כ לגבי ספר תורה, ראשית הוא כבוד, אי אפשר להרים אותו. א"כ לא רצו שהמגילה תהיה יותר מס"ת. אפילו שהמגילה אינה כבודה. כי אם תעשה שמרימים אותו, כביכול נותנים לה חשיבות יותר מהס"ת.

עוד מעט נראה זאת ביתר הרחבה, אבל נלך לפי הסדר.

בכל אופן, כך טוען בעל הספר 'גם אני אודך', שצריך להגביה.

בספר קרואי מועד, זהו ביאור על ספר אבודרהם, הוא מביא בהתחלה כי יש מקור לכך, לגבי שופר, ב'סדר רב עמרם גאון' [עמ' קל"ט] הכותב, אוחו שליח ציבור שופר בידו ומברך. הנה כבר אחד מן הגאונים אומר לנו במפורש, כי בזמן שאתה מברך על השופר, אתה צריך להחזיק אותו. אל תניח את השופר לפניך, אלא צריך להחזיק אותו ביד. הוא לא נכנס, לעניין הכיסוי. העיקר הוא, שישנו דין לאחוז, זה לא מעכב, אבל לכתחילה צריך שתחזיק אותו ביד. הוא אינו מסביר, מדוע?

בהמשך הוא מביא את הראבי"ה [בסימן תרצ"ה] שכתב, בעובר דעובר, הוי ברכה לבטלה. הרי לגבי כל הברכות כולן, צריך לברך 'עובר לעשייתן'. דהיינו, לפני עשייתן.

המאירי במסכת מגילה [דף כ"א ע"ב] כותב כך, אע"פ שבברכת הנהנין ברכה לאחריה פשוטה יותר מלפניה, כדכתיב ואכלת וברכת, בברכת המצוות יותר פשוט בשלפניה. למה צריך לברך? תעשה את המצוה וזהו? אלא, כדי שיהיה ניכר שכוונתו למצוה. והוא שאמרו, כל

הנענועים, וזה נקרא 'מצוה כהלכתה', זאת המצוה בשלמותה. והחת"ס מדייק, 'כהלכתה' היינו, הלכה למשה מסיני. הדבר נמסר למשה רבינו בע"פ בהר סיני, שצריך גם לנענע.

נמצא שכאשר אני מברך 'על נטילת לולב', בעצם כבר יצאתי ידי חובה, אבל זה לא נקרא שכבר גמרת את המצוה. כי אם למשל האדם שכתב לברך על השחיטה, והוא כבר שחט, אחרי ששחט אינו יכול לברך, כיון שהמצוה כבר נגמרה. עליו מברך לפני כן, 'על השחיטה'. א"כ, אילו היתה נגמרת מצות נטילת לולב, אזי הדבר לא היה טוב, לא היינו מברכים בכלל לאחר מכן. כיון שאנו פוסקים, כי אם האדם קיים מצוה וגמר אותה, אז בעצם אין בכלל מקום לברכה. אלא מאי, כיון שעדיין ישנו המשך למצוה, דהיינו הנענועים, מאחר שעדיין לא עשיתי את השענון, א"כ הדבר נקרא שאני עדיין תוך כדי המצוה. לא הושלמה המצוה.

בכל אופן, לשון המאירי היא, 'המגילה והלולב והשופר והדומים להם'.

אומר הראב"ה, כי לגבי 'עובר דעובר', זאת ברכה לבטלה. כלומר, אם אינך מברך ממש 'עובר', אלא בשלב שלפני כן, זאת ברכה לבטלה. זהו חידוש גדול, אבל כך דעת רבי אליעזר בן יואל הלוי, שהיה אחד מן הראשונים הקדמונים, חשוב מאד.

בספר קרואי מועד [שם] הביא גם את ספר הישר לרבינו תם, דלמא פשע ולא יטלנו, ואפיק שם שמים לבטלה. דהיינו, למה צריך שזה יהיה 'עובר'? כי אולי לא תקיים את המצוה, ואז הוצאת שם שמים לבטלה. משמע שבדיעבד אינו מעכב. אבל אינו מוכרח, די"ל דמה"ט תקנו עובר דוקא, ולעולם לאחור שתיקנו כן הדר הו"ל לעיכובא וכו'.

לאחר מכן הוא מביא, כי לא רק רב עמרם גאון כותב שצריך לאחוז את השופר, אלא גם

השאלות [שאלתא קע"א], לרבי אחאי גאון, ונישקול חצוצרתא בידיה ומברך. הנה יש לנו עוד מקור בגאונים, כי החצוצרה, כך שמו של השופר, כך קראו לו, כידוע מדברי הגמרא. והוא כותב על כך אח"כ, והיינו בפשוטו לקרב את הברכה למצוה וכו'.

אולם בעצם, ישנו מקום לדון, כי אולי יש הבדל בין אם אני מברך על שתיה או על איזה פרי, שאני אחז אותו ביד ומברך עליו, לבין כאשר אני תוקע בשופר או קורא את המגילה. כי בעצם, המצוה אינה המגילה או השופר, אלא השמיעה. א"כ בעצם, בשביל מה אתה צריך להחזיק זאת. הרי זאת אינה המצוה בעצמה, אלא זהו חפץ, אשר על ידו אתה יכול לקיים את המצוה. זהו 'היכי תמצוי', לקיים את המצוה, אבל לא שבלעדי זאת לא מקיימים את המצוה. הדבר אינו כמו לגבי תפילין, כי לפני שאתה מהדק אתה מברך. אינך יכול לומר, הנה התפילין מונחות לפני, אני יברך להניח תפילין, ואז אני אניח אותם, אלא צריך כמה שיותר סמוך להידוק. זקשרתם לאות, לפני שאתה מקיים. והסיבה היא, כיון שהתפילין היא המצוה. אם הוא לא יניח את התפילין, אזי חסר לו במצוה. אבל לגבי מגילה, לא המגילה היא המצוה. כל אדם השומע את קריאת המגילה, הוא יוצא ידי חובה. וכן השומע קול שופר 'לשמע קול שופר'. המצוה אינה התקיעה, אלא השמיעה. א"כ אולי לא צריך להחזיק זאת ביד, כביכול בנ"ד הדבר פחות חשוב.

ובעצם, כך פוסק הרמב"ם [פרק א' מהל' שופר, הלכה ג'], לגבי שופר הגזול, שיוצאים בו יד"ת. כיון שעיקר המצוה היא בכך שאני שומע את הקול, לא החפץ בעצמו, ממילא לא גזלתי אותו, כי אין בקול דין גזילה.

המשנה ברורה [סימן ר"ז ס"ק י"ז] מסביר את הטעם לאחיזה ביד, וז"ל, טעם האחיזה כדי שיכוין לבו על מה שמברך והוא רק לכתחלה דבדיעבד אם בירך עליו כשהיה מונח בפניו אף

אפשר היה לומר, כי כיון שרוצים לברך על הפרי, ויש לפניו הרבה פירות, כמה תפוחי עץ, א"כ על מה אתה מברך 'בורא פרי העץ'? אתה רוצה לאכול את כולם? לא, הוא רוצה לאכול רק תפוח אחד. א"כ, אתה צריך להראות על מה אתה מברך. לכן, צריך להחזיק זאת ביד.

נפקא מינה, לגבי אדם הרוצה לאכול תפוח עץ אחד, ולאחר שהוא גמר לברך, הוא בא לאכול אותו, והוא רואה שהפרי הזה רקוב, אי אפשר לאכול אותו. האם הוא יכול לקחת פרי אחר במקומו, למרות שהוא לא נתכוון לאכול אותו? ישנם כאן עשרה תפוחים, והוא נתכוון לאכול רק אותו, הוא לא נתכוון לאכול את כולם, אבל כעת הוא רואה שהוא אינו ראוי לאכילה, האם הוא יכול לקחת פרי אחר במקומו. כמו כן, אם הפרי נאבד לו, נפל לו התפוח מהיד, אולי הדבר אינו שכיח לגבי תפוח, אבל לדוגמא ענב, הוא רוצה לאכול ענב אחד או בוטן אחד, הוא בא לברך וזה נפל לו מהיד, הוא מחפש ומחפש ולא מוצא. או אפילו שהוא יודע היכן הוא, אבל הוא כבר לא רוצה לאכול אותו, כיון שזה כבר מאוס, א"כ אני אקח אחר.

אומר מרן בשלחן ערוך [סימן ר"ו סעיף ו"ג], שהוא לא יכול לעשות כך, אלא הוא צריך לברך מחדש. וז"ל, נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס, צריך לחזור ולברך אף על פי שהיה מאותו מין לפניו יותר כשבירך על הראשון. אמנם אתה התכוונת לאכול את הבוטן הזה, והתכוונת לאכול רק בוטן אחד, אבל היה לפניך עוד הרבה פִּטְנִים, א"כ אולי הברכה חלה על כולם? אומר מרן, לא. אם לא התכוונת לך במפורש, אם לא היה בדעתך לאכול עוד, או שחשבת כי אולי אתה תאכל עוד, אזי מה שזה מונח לפניך זאת אינה סיבה. כיון שרצית לאכול רק פרי אחד, על כך הברכה. אמנם רבים אינם מסכימים איתו, אפשר לראות בספרי האחרונים, ולהלכה אנחנו אומרים סב"ל.

אם לא אחזו כלל יצא וכדלקמיה. המשנ"ב מסביר לנו, והמקור לכך הוא בלבוש, כי הסיבה היא 'כדי שיכווין ליבו'. דהיינו, אם האדם יברך 'שהכל נהיה בדברו', או 'בורא פרי העץ', והוא אינו מחזיק את הדבר בידו, הוא לא כ"כ מכוון על מה הוא מברך. לכן, צריך להחזיק זאת. כך ההלכה לכתחילה.

מצד שני, הלבוש בעצמו [בסימן קס"ז] כותב טעם אחר, מדוע צריך לברך 'המוציא לחם מן הארץ' כאשר הוא אחזו את הפת בידו. וז"ל, לא יברך עד שיתפוס הלחם בידו, שיראו הכל שעליו הוא מברך. דהיינו, בכדי שכל הציבור יראה שאני מברך על הלחם 'המוציא לחם מן הארץ'. כך כותב הלבוש.

הדבר נראה מאד תמוה, כביכול משמע שההלכה הזאת נאמרה רק בציבור. וכי כאשר האדם נמצא ביחידות, הוא צריך להראות זאת? אם האדם נמצא לבדו, הוא לא צריך לאחזו בידו? הדבר אינו מובן. ראשית, כי הלבוש בעצמו כותב טעם אחר, ובנ"ד כתב טעם אחר.

אבל אם הדבר היה נכון, אזי היה לנו טוב. כי אם סיבת הברכה היא בכדי שיראו, ונגיד שאגב כך כיון שלפעמים מברכים זאת בציבור – למרות שלא מצוי לברך 'המוציא' בציבור אלא רק לפעמים, כי בדרך כלל אוכלים ביחידות – אבל אם נאמר שזאת הסיבה, היינו מרויחים טוב. כי לגבי ספר תורה, כולם רואים את הס"ת, אין לי מה 'להראות', הס"ת זהו דבר גדול וניכר. וכאשר אני מברך על המגילה, אולי מגילה זה פחות מס"ת, כיון שהיא קטנה. משא"כ הס"ת הנמצא על התיבה, לעיני כל הקהל, רואים את הס"ת, א"כ אין צורך להראות זאת לכל הציבור, כמו לגבי פרוסת לחם. וכפי שאמרנו, המגילה היא אגב הס"ת, בכדי שלא תהיה חשובה יותר ממנו. אפילו שבעצם היא לא ניכרת, וזה לא יהיה מורגש. אין חובה שהאדם הקורא את המגילה יהיה דוקא על התיבה, שכל העם יראו אותו. לכן, לא רצו להגדיל זאת, שתהיה יותר מהס"ת.

קולות הראשונות. וגם בכל מקרה ישנה שייכות למצוה. חל קשר ושייכות.

שאלה מהקהל: הרי אם החליט אח"כ לאכול פרי נוסף, א"צ לברך שוב?

תשובת מרן שליט"א: שאני התם שחלה הברכה עליו, על כן היא נמשכת גם לאחרים.

למסקנא, מה שנראה בס"ד ליישב את מנהג העולם, שלא מחזיקים את המגילה ביד, אפשר היה לומר כאן כמה וכמה דרכים, אבל הדברים אינם מתיישבים. תירוץ אחד הוא טוב. אפשר לחלק כאן כמה חילוקים, למשל החילוק שאמרנו מקודם – תוך כדי הדברים – שס"ת הוא יותר חשוב ממגילה, ואם לגבי ס"ת לא מחזיקים ביד, ממילא לא רצו להחזיק את המגילה, שאז ייראה שזה יותר מכובד מאשר הס"ת. אבל הטעם הזה טוב רק לפי הלבוש, שהסיבה שמחזיקים בשעת הברכה היא בכדי שכולם יראו. לפי שיטתו, אולי זהו תירוץ.

או החילוק שאמרנו, כי כיון שישנם כאן כמה וכמה פירות, ברצוני להראות שאני מברך על הפרי הזה. משא"כ במגילה, שאינני מברך דוקא על המגילה הזאת, אלא על כל מגילה, גם אם תהיה מגילה אחרת, מפני שאני מברך בעצם על הקריאה, המגילה הזאת היא רק היכי תימצי. אבל לפי זה יצא, שאם יש בפני רק פרי אחד, אינני צריך להחזיק אותו ביד, והדבר אינו נכון. גם אם יש לאדם רק תפוח עץ אחד, הוא ג"כ צריך להחזיק אותו בידו. אולי נאמר, 'לא פלוג'. אבל, לא מסתברא.

ויכול להיות חילוק נוסף, עוד סיבה, אבל זה רק בעדות האחרות, אשר מניחים סידור ע"ג המגילה, הם לא יכולים לעשות זאת, זה צריך להיות בנפרד אולי ישנו חשש, שתוך כדי שהוא עובר לקרוא מהסידור אל המגילה, אולי הוא יתחיל לקרוא בעל פה, והרי צריך לקרוא את הכל מתוך הכתב.

אבל בכל אופן, מכאן אפשר קצת להבין את החילוק, את העניין מדוע אני צריך להחזיק זאת ביד, כיון שאני רוצה להראות על מה אני מברך, ואולי אני לא מתכוון לברך על פירות אחרים. משא"כ במגילה, המגילה היא רק היכי תימצי לקרוא, אם אני מברך 'על מקרא מגילה', ואני מחליט לבסוף כי אני לא רוצה לקרוא במגילה הזאת אלא במגילה אחרת, מה זה משנה? הברכה לא חלה על מגילה מסוימת, כי הברכה היא על הקריאה. הספר, המגילה, היא רק היכי תימצי לא לקרוא בעל פה, אבל לא שישנה כאן 'חלות' של ברכה דוקא על החפץ הזה שבפני. ואותו הדבר, לגבי שופר. אם ארצה להחליף שופר בשופר אחר, למה לא? לא התכוונתי לברך דוקא על השופר הזה, אלא 'לשמוע קול שופר', השופר הזה או שופר אחר, הכל הגון וטוב ואפשר לצאת בכך יד"ח.

אני מדבר, כאשר יש לפניו כמה שופרות. בדרך כלל, לכל תוקע יש את השופר שלו, הוא לא חושב על שופר אחר, כי אולי הוא לא יצליח לתקוע בשופר אחר. או ק"ו אם בא תוקע אחר במקומו, לא הוא בעצמו, כי הוא בעצמו לא הצליח לתקוע.

שאלה מהקהל: אם יש 'בעל תוקע' במוסף....

תגובת מרן שליט"א: אין מושג כזה 'בעל תוקע', זה רק אצל האשכנזים. אצלינו התימנים, יש רק 'התוקע'. 'בעל תוקע', זאת טעות. מושג משובש. 'בעל קורא', 'בעל מחבר', 'בעל תוקע'. אין 'בעל'. אלא, 'התוקע'. [עיין שיעור מוצש"ק כי תבוא ה'תשע"ח].

המשך השאלה מהקהל: אם ישנו תוקע אחר בתפילת מוסף, התוקע בשופר שלו אחר?

תשובת מרן שליט"א: הוא כבר לא מברך. הוא כבר יצא יד"ח. התוקע במוסף, לא מברך עוד הפעם. זה לא משנה אם הוא תוקע בשופר אחר. ראשית, כי בעצם כבר יצאנו יד"ח בשלושים

שהרמב"ם כתב את זה בלשון עבר, לא כתב 'אם מברך'.

אך כתבתי שם, כי הדיוק אינו מוכרע, כי הרבה פעמים הרמב"ם כתב לשונות כאלה, כגון 'אם קבע מזוזה'. מה הפירוש, 'אם קבע'? הרי המדובר שם, שהוא רוצה לקבוע מזוזה? אלא שהרמב"ם לא דייק כ"כ בלשונו, ומובן כי הכוונה היא לכתחילה.

אס"כ ישנה משמעות מדברי הרמב"ם, שהוא אינו סובר את הדין הזה, שחייבים להחזיק זאת ביד. ובדקתי ומצאתי כי המקור לדין הזה הוא בטור, זאת אינה גמרא מפורשת. הטור בסימן ר"ו כותב כך, כל דבר שמברך עליו לאוכלו או להריח בו, צריך לאוחזו בימינו כשהוא מברך. מהיכן הוא לקח זאת? אומר הבית יוסף, שהוא למד זאת מן ההלכה 'הביאו לפניו יין ושמן, בית הלל אומרים אוחז את היין בימינו ואת השמן בשמאלו', וכמו שכתוב בסימן ר"ב, הוא מאריך על זאת שם בסוף הסימן. הרמב"ם מביא [בפרק ז' הלכה י"א] את ההלכה הזאת, כיון שההלכה הזאת כתובה בגמרא, אבל רק שם הרמב"ם כותב את זה. חשוב לדעת זאת.

חושבני כי אצלינו זאת נפקא מינה לגבי הבדלה, כאשר עושים הבדלה מתחילים לומר פסוקים, 'אל י"י ויאר לנו', או כל אחד מה שהוא נוהג לומר לפני כן, אני נוהג להחזיק את הבשמים כבר מהתחלת ההבדלה, לא לחכות עד שצריכים את הבשמים. לקחתי זאת, מדברי הרמב"ם הללו. אינני יודע, האם המנהג הזה היה קיים בזמנינו, אבל בעבר זה היה, שלאחר ברכת המזון היו מברכים על היין וגם על הבשמים.

אינני מדבר כאשר יש שבע ברכות, אלא כגון בסעודת פדיון הבן, מברכים על שני הדברים, גם על היין וגם על הבשמים. הדבר מוזכר בתשובות של מהרי"ץ [פעו"צ ח"ב סי' קי"ב]. וגם בזמן חז"ל, היו מברכים על המוגמר, דהיינו על ריח טוב.

לכן, החילוק העיקרי הנלענ"ד הוא, הסיבה היא, כי כיון שרואים לגבי ס"ת שלא צריכים להחזיק אותו ביד, רק מצד הסיבות שאמרנו מקודם, כאילו הוא קיבל זאת עכשיו במתנה מהר סיני, או בגלל שכתוב 'ספר התורה הזה', ממילא לא רצו שהמגילה תהיה יותר מכך. לכן לא מחזיקים אותה ביד, כפי שאת הס"ת לא מחזיקים ביד. בספר תורה יש את הדין, לכל הפחות לתפוש, אבל במגילה אין אפילו את זה, בגלל שאין את הסיבות הללו. זה לא 'ספר התורה הזה', והסיבה מפני החשיבות – כביכול הוא קיבל זאת – לא שייכת במגילת אסתר, לכן זה נחת דרגא.

נראה לי, כי בכך אפשר אולי ליישב את המקובל, שלא לעשות זאת.

אבל לגופו של עניין, לאמיתו של דבר, לא פשוט בכלל שישנה הלכה כזאת שחובה להחזיק זאת ביד. למשל ברמב"ם, נראה לי שהרמב"ם איננו סובר זאת. והראיה לכך, שהרמב"ם כותב בהלכות ברכות [פרק י"א הלכה ט"ז] כך, נטל את הלולב, מברך על נטילת לולב, שכיון שהגביהו יצא ידי חובתו. אבל אם בירך קודם שיטול, מברך ליטול את הלולב. הרמב"ם כותב, כי אם בירכתי לפני שאני נוטל, אם יש בפניך את ארבעת המינים ועדיין לא נטלת אותם, תברך ליטול את הלולב. מה הפירוש? וכי אפשר לכתחילה לברך לפני הנטילה? משמע מהרמב"ם, שכן. אעפ"י שהרמב"ם מדבר בלשון בדיעבד, 'אם בירך'. אבל, מה זה 'אם בירך'? מה קרה לו?

האמת היא, שהמעשה רוקח הבין כך, הוא דייק כך במלים של הרמב"ם, כתבתי על כך בבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ הלכות לולב ואות קל"ט דף רמ"ח, הבאתי שם כי הוא מביא שהתוספות והרא"ש כתבו דלא מסתבר לברך על הלולב כשעדיין לא בידו, כי זה נהיה 'עובר דעובר'. אם אתה מברך לפני שאתה לוקח את הלולב, זה 'עובר דעובר'. עיקר הדיוק

הרמב"ם הזה, מפני שבכך משתנה נוסח הברכה המקובל, 'על נטילת לולב'. מעדיפים כך, למרות שכביכול עשינו את עיקר המצוה, ונשאר לנו הנענועים, בכדי שלא לשנות את נוסח הברכה המקובל, שהוא 'על נטילת לולב'.

מקור ההנהגה הכתובה בשלחן ערוך המקוצר לקרוא בראש השנה בכל סעודה פרק אחד משניות מסכת ר"ה.

רבים שאלו אותי בעבר, והשנה ישבתי על המדוכה כיון שעורר אותי לכך ידידנו הרב נתנאל עוזי הי"ו מהעיר אופקים ת"ו, לגבי ההלכה, יותר נכון הנהגה, שהבאנו בשלחן ערוך המקוצר בהלכות ראש השנה וסימן ק"י סעיף ט"ז, לקרוא את ארבעת הפרקים של מסכת ראש השנה. זה לא 'מנהג', לא שכך נהגו, אלא בתורת דבר טוב ונכון. בספרי שלחן ערוך המקוצר, אני כותב דברים אפילו שלא נהגו אותם, אלא דברים שכדאי להנהיג אותם. כתבתי שם בס"ד כך, טוב ללמוד בכל סעודה מארבע סעודות ר"ה, פרק אחד משניות מארבעת פרקי מסכת ר"ה, קודם מים אחרונים. דהיינו, בראש השנה ישנן ארבע סעודות. שני ימי ראש השנה, בכל יום שני סעודות. אם זה חל בשבת, ישנן שלש סעודות. אבל בדרך כלל זה חל בחול, וא"כ ישנן ארבע סעודות. א"כ, ארבע פרקי מסכת ראש השנה, לפני מים אחרונים, או תוך כדי הסעודה, לא משנה, תלמד פרק אחד, בכדי לקדש את הסעודה, בפרט ביום הדין.

השאלה היא, מהיכן המקור לכך? הם טענו, כי בכל הספרים שהביאו את ההלכה הזאת, כתוב לקרוא את ארבעת הפרקים בלילה הראשון, לא פרק אחד בכל סעודה.

מקור העניין הזה, מובא בשם האר"י ז"ל, למשל בכף החיים וסימן תקפ"ג ריש סעיף קטן ג' כתוב כך, אחר הסעודה, קודם שיטול ידיו למים אחרונים של בהמ"ז, ילמוד מס' ר"ה שהם ד'

כותב הרמב"ם כך, אם היה שם יין, מביאין כוס מחזיק רביעית או יתר על רביעית, ומביאין בשמים, ואוחז את היין בימינו ואת הבשמים בשמאלו, ומברך ברכת המזון, ואחר כך מברך על היין, ואחר כך מברך על הבשמים. משמע מדבריו, כי מהתחלת ברכת המזון הוא כבר מחזיק את הבשמים. ונראה כי זהו כבוד הברכה, שביד ימין מחזיקים את היין, שהוא הראשון והחשוב, וביד שמאל את הבשמים, אשר יברך עליהם לבסוף. מהרי"ץ זיע"א מאריך בתשובותיו שאין בכך משום הפסק, אם הוא יברך על הבשמים ואח"כ ישתה. זהו הנדון של מהרי"ץ שם. בכל אופן, זהו כבוד הברכה, וכך אני עושה גם בהבדלה, כי יותר מכבוד שמחזיקים את שניהם.

את זה הרמב"ם מביא, והדבר מובן, כיון שזה מכבד את הברכה. אבל ברמב"ם אין הלכה כזאת, שבזמן שאני מברך 'שהכל', עלי להחזיק את הכוס ביד. יכול להיות, שהרמב"ם לא סובר זאת. גם לגבי שופר, הוא לא מזכיר להחזיק את השופר ביד. ודייקנו מדבריו בהלכות לולב, שהרמב"ם אוחז ששייך לברך לפני כן, רק שמשתנה נוסח הברכה, ליטול את הלולב, כי עדיין אינך מחזיק אותו.

ומשמע ברמב"ם, כפי שדייקנו, שהדבר יכול להיות אפילו לכתחילה. א"כ יכול להיות שהרמב"ם בכלל לא סובר את הדין הזה, אבל למעשה מקובל ונהוג כדעת השלחן ערוך, שמחזיקים תמיד את הדברים ביד. בודאי שכך עדיף, רק ביררנו את האמת, האם כך היא ההלכה או שלא, אבל לפי כל הדעות בכל אופן זה לא מעכב.

שאלה מהקהל: אולי לגבי לולב זה קצת שונה, כיון שאם הגביה אותו הוא כבר יצא יד"ח?

תשובת מרן שליט"א: נכון. לכן אולי הרמב"ם אוחז, כי עדיף כך, יותר טוב שיהיה 'עובר לעשייתו'. חושבני כי בגלל כך איננו עושים כפי

שערי יצחק – השיעור השבועי

המסקנא א"כ צריכה להיות כדלקמן, בודאי שמי שיכול ללמוד את כל ארבעת הפרקים בכל סעודה, או לפחות בשתי הלילות, מה טוב ומה נעים. אבל אם היינו כותבים דבר כזה, מי יעשה זאת? אבל ככה, פרק אחד בכל סעודה, חושבני כי זהו דבר השווה לכל נפש. תפסת מועט תפסת. ויש לנו מקור חשוב לכך, בדברי היעב"ץ. מי שיכול לקרוא ארבעה פרקים, או ארבעים פרקים, אדרבה, זה לשבח, אבל אינני מדבר עליו. [והרי ישנם כיו"ב הקוראים בסעודות שבת, כ"ד פרקי מס' שבת]. אולם בתורת הנהגה לציבור באופן כללי, לקרוא פרק אחד זהו דבר שיכול להתקבל. לכן, טוב עשינו, יפה כתבנו. והמקום ב"ה תמיד יעזרינו.

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים כי בסעודת ערב יום הכיפורים צריך לומר דברי תורה על השלחן ולהזמין עניים על שלחנו.

עניין נוסף, שאל ידידנו הרב אליהו נהארי הי"ו, מנהל תלמוד תורה "עטרת חיים" בעיר אלעד ת"ו, לגבי מה שכתב מהרי"ץ זיע"א [עץ חיים, סדר ערב יום הכיפורים, דף פ' ע"ב] וז"ל, הולכין לסעוד סעודה המפסקת מבעוד יום כדי שיוכל לנוח מעט מאכילתו קודם שילך לבית הכנסת וכו'. יאמר דברי תורה על השלחן. יזמין עניים על שולחנו. כך מהרי"ץ אומר. והרב אליהו הי"ו שאל על כך שאלות טובות.

ראשית, וכי העניין הזה של לומר דברי תורה על השלחן, הוא רק בערב יום הכיפורים? הרי בכל ימות השנה, צריכים לומר דברי תורה על השלחן? למה מהרי"ץ כותב לנו זאת לגבי ערב יוה"כ"פ, לומר דברי תורה על השלחן?

דבר שני, לגבי להזמין עניים על שלחנו, הרי אומרים דברי תורה בסוף הסעודה, ואת העניים צריכים להזמין לפני הסעודה. א"כ מהרי"ץ היה צריך לכתוב ההיפך, בהתחלה תזמין עניים, ואח"כ תאמר דברי תורה על השלחן. למה מהרי"ץ הפך את הסדר?

פרקים, ויכוין שהם ד' פרקים כנגד ד' אותיות הוי"ה וד' אותיות אדני, כמ"ש בשער הכו"ו דף ו' ע"א, ופע"ח שער כ"ה נ"ז עי"ש. וכן ילמוד בסעודת שחרית, וליל שני, ויום שני. שמעתם? בכל סעודה, תלמד ארבעה פרקים.

כמרכן בבן איש חי [פרשת נצבים סעיף ח'], ילמוד על השלחן בשתי הלילות משנה מסכת ראש השנה, ויכוון כנגד שם אדנות. מעניין ההבדל ביניהם. הכה"ח כותב, בכל סעודה ארבעה פרקים. והבא"ח כותב, בשתי הלילות.

לכן חשוב לדעת, כי שורש עניין זה, בספר אלף המגן על מטה אפרים [סימן תקפ"א ס"ק כ"ג].

המטה אפרים כותב כך, אחר האכילה, נוהגין אנשי מעשה ללמוד מס' ראש השנה שהם ד' פרקים נגד אותיות השם. אבל בעל אלף המגן כותב, ועל כל פנים ילמוד בכל סעודה מהד' סעודות פרק אחד ממסכת ראש השנה. ולימוד מסכת ראש השנה בר"ה היא סגולה גדולה שיזכה ליום הדין, כמבואר בס"י. כתוב כאן במפורש כך, אבל הוא עושה זאת בתורת דרגא שנייה, לכל הפחות, 'על כל פנים' תלמד פרק אחד.

המקור, 'כמבואר בס"י'. מה זה בס"י? כנראה הר"ת הוא, בסידור יעב"ץ.

אמנם האלף המגן, עושה זאת כביכול זה בדיעבד, אבל היעב"ץ אדרבה, הוא כותב לעשות כך לכתחילה. בסידור יעב"ץ [סדר ראש השנה, עמ' 321] כתוב במפורש כך, ולא יגרע לתת לנפש חלקה לחם חוקה ללמוד על השלחן מאמר מספר הזוהר, 'ביומא דר"ה נפיק יצחק בלחודוי' עד 'ובעלמא דאתי, ואח"כ לומד מסכת ראש השנה, פרק אחד בכל סעודה, וסגולתו לזכות בדין. היעב"ץ לא מציין מה המקור שלו לכך, אבל הוא כותב כי לכתחילה כך צריך להיות.

האמת היא, כי מקור דברי מהרי"ץ הוא בספר חמדת ימים, כידוע מהרי"ץ מביא פעמים רבות את הספר הקדוש הזה, הרבה הנהגות הם משם, אבל שם כתוב כפי הסדר, ובאופן אחר בכלל. החמדת ימים כותב כך, יזהר גם כן להביא עניינים מרודים על שולחנו להיות לו לכפרה כמו שאמרו בזוהר, שולחן דבר נש קיימא ליה לדכאה ליה מכל חובוי וכו'. וכן יהיה שולחנו ערוך מליאה לה תורה ודברי מוסר ולהודיע לבני ביתו חסדי המקום עם ברואיו אשר תמיד הם מכעיסים אותו ומורדים בכבודו וכו'. והוא אומר, איזה דברים לומר. תגיד דברי תורה ודברי מוסר, בכדי שהמשפחה, שבני הבית יראו, איך הקב"ה מלך מוחל וסולח לאשמותינו בכל שנה ושנה. למרות שבני האדם מרגיזים את הקב"ה, הוא מוותר וסולח. וכך הוא יעורר אותם, יחזק אותם, שתיכנס אהבתו יתברך בליבם. כך אומר החמדת ימים.

א"כ רואים, כי במקור של מהרי"ץ, שזהו הספר חמדת ימים, כתוב לפי הסדר. תזמין עניינים, ואח"כ תאמר דברי תורה.

יתירה מכך, החמדת ימים לא אמר סתם 'תגיד דברי תורה', אלא הוא בא לומר את התוכן, מה תדבר? אבל מהרי"ץ כתב, תגיד דברי תורה, הוא לא נכנס מה לומר. הוא לא אמר דוקא בעניין הזה, לא משנה איזה דבר תורה תגיד, תאמר איזה חידוש על פרשת השבוע, לא משנה, העיקר שיהיה דבר תורה.

הדבר פלא.

האמת היא, כי צריך להאריך על הנושא הזה, אבל אומר זאת בקצרה.

הרי הדין הוא, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, הרי כאילו אכלו מזבחי מתים. מה הדין, אם אכלו שני אנשים, או אדם אחד? כתוב 'שלשה שאכלו', משמע שלגבי אחד, אין בעיניו מהרי"ץ זיע"א מדבר

שם בלשון יחיד, 'יאמר דברי תורה', 'יזמין עניינים על שלחנו'. לכאורה – אני אומר תירוץ קצת מחודד – מהרי"ץ מדבר על אדם שאין לו בני בית, שאין לו משפחה. אם מהרי"ץ היה כותב מראש, תזמין עניינים על השלחן, אז כבר לא היה את החידוש, לומר דברי תורה אפילו ביחידות. מהרי"ץ רצה להגיד, שבערב יום הכיפורים תאמר דברי תורה אפילו שאתה נמצא לבד, שאין לך בני בית, אין מי שישמע את הד"ת שלך. לכן הוא כותב, תגיד דברי תורה, כיון שהסעודה של ערב יוהכ"פ חשובה מאד, אפילו שאתה ביחידות. מה שבדרך כלל, בכל ימות השנה, לא צריך. כי בכל ימות השנה, אם האדם נמצא לבדו, הוא לא חייב לומר ד"ת על שלחנו, אם אין מסובים. אבל בערב יום כיפור, תגיד ד"ת אפי' שאתה נמצא ביחידות. ולכן הוא כתב בסוף, שיזמין עניינים על שלחנו. כי אם היה כותב זאת מראש, א"כ כבר יש לך שלשה.

הדבר נשמע כתירוץ מחוכם ומחודד, לעת עתה אין לי תירוץ אחר, אפשר אולי לומר כל מיני מהלכים [נהגות] העורך: אולי הוא מתכוון לגעלה שהיה נהוג לעשות לפני הסעודה, שאז יאמר דברי תורה, ואת העניינים יזמין רק לסעודה עצמה...].

מישהו אמר לי, לא. מה פתאום? במהרי"ץ משמע, בחלק ראשון [עץ חיים, ברכת המזון, דף קס"ז ע"ב], שהוא אוחז כי יש לומר דברי תורה אפילו ביחידות. וז"ל, אחר האכילה, יזהר לומר דברי תורה על השלחן. ואם אינו בעל תורה, יאמר איזה מזמור על השלחן. וכבר נהגו העולם לומר מזמור לדוד י"י רועי, ולמנצח אלהים יחננו. ועיין זוהר תרומה עמוד רמ"ד. לכאורה, גם כאן מדבר מהרי"ץ בלשון יחיד, 'תגיד דברי תורה'.

אבל לפענ"ד הדבר אינו נכון, כי אכן מהרי"ץ דיבר כאן בלשון יחיד, אבל לפני כן הוא מדבר על המסובים, 'אם רבים המסובים, יכווין שומע

הזוה"ק נראה שצריך לומר דברי תורה אפי' במצב כזה.

קצת פלא בעיני ההדיוט, כיון שהוא מביא את מדרש רות, וגם לגבי מדרש רות נראה שזה שייך לזוה"ק, אמנם זה נקרא בשם 'זוהר חדש', אבל למה לעשות מחלוקת ביניהם? שם כתוב במפורש, שהיחיד אינו צריך, וכאן אתה עושה 'דיוק', מכך שהזוה"ק לא חילק. כיון שכתוב, 'אסיר לברכא על ההיא שלחן, ולא חילק. טוב, כיון שהדבר אינו כתוב במפורש, עדיף להשוות אותם. טוב, לא נכניס את ראשנו הקטן בין הרים גדולים, בכל אופן מה שברור הוא שישנם האומרים כי הדבר צריך להיות אפילו ביחיד.

אס"כ, נתרץ את מהרי"ץ כך. בכל ימות השנה, לא החמירו לומר ד"ת אפי' ביחידות, אבל בערב יום הכיפורים, תאמר ד"ת אפי' ביחידות. הרי בעשרת ימי תשובה, נוהגים לעשות כל מיני חומרות ודברי חסידות. ישנו עניין, לומר ד"ת אפילו שאתה נמצא ביחידות, למרות שבכל ימות השנה לא חייבו זאת, אבל בעיוהכ"פ שיעשה מדת חסידות. כפי שכתוב בשלחן ערוך [סי' תר"ג סעיף א'] לגבי פת של גויים, שלמרות שהאדם אינו מחמיר בכך בכל ימות השנה, אבל בימים הללו שיחמיר, כיון שכפי שאנחנו מבקשים מהקב"ה שיתחסד איתנו, גם אתה תתחסד עם הקב"ה.

השלמה בעניין קביעת זמן התחלת לימוד ליל הושענא רבה, ותמיהה על מה שכתב הרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א בעניין זה.

כיון שאני רואה שהזמן קצר, אגע רק בנקודה העיקרית.

דיברנו בעבר [שיעור מוצש"ק כי תצא ה'תשע"ח, ודרשת חול המועד סוכות ה'תשע"ט] שישנה טעות הנפוצה לצערנו בשנים האחרונות לגבי הלימוד בליל הושענא רבה, שמתחילים את

ומשמיע, ויענו אמן ויוצאים, 'לא יסית בין הברכה לאכילה, ואם שח המברך או המסובים, צריך לחזור ולברך', יחלק למסובים, ואח"כ יאכל'. כבר לפני כן, מהרי"ץ מדבר על כך שישנם מסובים. א"כ, נכון שהוא כתב 'זוהר לומר ד"ת בלשון יחיד, אבל הסיבה היא כיון שהוא בעל הבית, המנהיג את הסעודה, שהוא יאמר דברי תורה. אבל מהרי"ץ מדבר, כאשר ישנם מסובים.

אולם לאמיתו של דבר, כנראה שישנה בכך מחלוקת, חילוקי דעות. מי שיראה בתוספות יום טוב, או בתפארת ישראל [שם], הם דנים מדוע כתוב 'שלשה שאכלו'. זכור לי כי ישנם מפרשים האומרים, כי הסיבה שכתוב 'שלשה', היא כיון שמתוך שלשה ישנו בודאי אחד היודע לומר דברי תורה. אבל משמע, שאין הכי נמי, אם אתה יודע לומר דברי תורה, תאמר אפילו שאתה ביחידות. או שהסיבה היא, מפני שלשלשה בודאי יש זמן. אם שלשה אוכלים, ישנו זימון, האחד מעכב את השני, צריכים לחכות. אבל אדם אחד, הוא טרוד, אין לו זמן לומר דברי תורה, הוא בקושי אוכל וגומר. אבל שלשה, מחכים האחד לשני. כך התפארת ישראל אומר.

למעשה, הראשית חכמה [בשער הקדושה פרק ט"ו, ד"ה ואחר שביארנו] מביא בשם מדרש רות, צריך לומר על שלחנו דברי תורה, ויחיד שאין לו עם מי לעסוק בתורה די לו בברכותיו. כידוע, ישנן דעות האומרות כי ברכת המזון נחשבת כמו דברי תורה. ישנם הרבה פלפולים על כך.

לאחר מכן כותב הראשית חכמה, מה שאמרו במדרש רות בעניין ד"ת, שאם הוא יחיד פטור מד"ת, נראה שהזוהר חולק עליו כמ"ש למעלה, ולא חילק בין יחיד לרבים. ולכן נכון להחמיר ולומר איזה מזמור או משנה וכיוצא, וירא שמים יצא את כולם. אם כן, הראשית חכמה – וישנם עוד האומרים זאת – שאפילו כאשר האדם נמצא ביחידות, עפ"י דעת

הלימוד בשעה מאוחרת, קובעים את הלימוד לשעה 11:00 בלילה, במקום שהלימוד יתחיל בהתחלת הלילה. כיון שהלימוד הזה נתייסד עפ"י רבינו האר"י ז"ל, והוא כותב במפורש שצריך לסיים את זה עד חצות. אם כן אין ברירה, וחיובים שהלימוד יהיה בצורה כזאת. האנשים לקחו את העניין בצורה הפוכה, והם הולכים לישון בתחילת הלילה, בכדי שיוכלו להיות ערים בהמשך הלילה. אבל למעשה, לאמיתו של דבר, זה בדיוק הפוך. מי שלא יכול להיות ער כל הלילה, עדיף שישן בחצי השני של הלילה, ובחצי הראשון שיהיה ער. דיברנו על כך מספר פעמים. ולכן השנה הזאת, בפרט שהשנה זה יצא במוצאי שבת, אמנם זה קצת קשה, קבענו את הזמן לשעה 9:00-9:15, אבל זה היה קצת קשה, כיון שזה מוצאי שבת, ישנם אנשים המתפללים ערבית קצת מאוחר, בצאת שבת לאחר ה'תוספת שבת', וישנה הבדלה, 'החל עלינו את ששת ימי המעשה הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא וכו'', 'אליהו הנביא וכו', זיתן לך וכו', כך שהדבר קשה, עד שמתארגנים, קצת דחוק. אבל, זה מה שכתוב. מהרי"ץ כותב וחלק שני דף ס"א ע"ב, לאחר הסעודה תכף ומיד וכו'.

ידידנו הרב אסף לוי הי"ו מהעיר ביתר ת"ו, הפתיע אותי ואמר לי, שבספר של הרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א כתוב, שהזמן הוא הרבה יותר מלפני כן, שצריכים לגמור את הלימוד בשעה 10:00, בזריחת הלבנה.

הוא שלח לי את צילום הדפים, מתוך הספר סוכת ציון, וכתב לי במכתבו כך, בעניין תיקון הושענא רבה בקריאת ספר דברים, שיש לסיימו עד חצות כדברי האריז"ל, וכפי שעורר לכך מו"ר מרן שליט"א בעיר רחובות א' דחזה"מ סוכות, ודלא כפי שנוהגים רבים בקהילותינו שמתחילים הלימוד כמו בחג השבועות, ולכן לא מספיקים לסיים בזמן כראוי. עשו 'גזירה שוה', הושענא רבה וחג שבועות. כפי שבליל שבועות הלימוד מתחיל

בשעה 11:00, כך עשו בהוענא רבה. אבל בליל שבועות, זה שעון קיץ, הימים הם יותר ארוכים.

ואני הקטן בראותי אח"כ מה שכתוב בספר סוכת ציון, חשבתי לנהוג כך כפי שכתב, דהיינו קודם זריחת הלבנה, אמנם לא הספקתי. הלך קיצוני לצד השני. הוא ניסה, והדבר לא הלך לו.

רצוני בחוות דעת מרן שליט"א, אם כדאי להשתדל בזה, וכפי שהוציא כן המחבר מדברי האריז"ל, או שמא אין זה מוכרח כלל, ואין כוונת האריז"ל לזה. וא"כ מה פירוש דבריו שכתב "עד זמן זריחת הלבנה". ביקרא דאורייתא, אסף לוי – ביתר עילית.

טוב שהוא שלח לי זאת, 'דבר בעתו מה טוב', כי נראה לי שהדבר תמוה מאד. דהיינו, ישנה כאן קיצוניות לשני הצדדים. ישנם את אלה שלא רוצים לשנות, הם נהגו להתחיל בשעה 11:00, אינני יודע מהיכן התחיל המנהג הזה, והם מתעקשים על כך, במקום להבין שצריך להחליט, אם אתה הולך לפי מה שכתוב בספרים, אזי כתוב בספרים כי זהו חצי הלילה הראשון. א"כ, אין ברירה, חייבים להקדים כמה שיותר. אבל יותר מדאי מוקדם, אמנם אי אפשר לומר שזה לא טוב, אבל לפי דעתי לא צריך זאת. מה שכתוב בספר סוכת ציון, נראה לי מאד תמוה, אבל מפאת קוצר הזמן אומר את הדברים העיקריים בעז"ה.

הוא כותב [סוכת ציון, הושענא רבה, דף רנ"ז] כך, עיקר החתימה הנעשית בליל הושענא רבה היא בחצות לילה, ולכן יש להתחיל הלימוד בתחילת הלילה ולא קרוב לחצות. יפה מאד. זהו דבר נכון. וישתדל להשלים קריאת ספר דברים קודם חצות. והמדקדקים מסיימים אותו קודם שתזרח הלבנה, שהוא בערך בשעה עשר בשעון קיץ, כי אז מתחיל החותם. וכך היה מנהגו של מר אבי ז"ל, להתחיל הלימוד בשעה שבע בלילה, כדי לסיים חומש דברים וחלק מהלימוד קודם שנעשה החותם.

בליל יום הכפורים וכו', ומתקבצים בעלי אסופות ללמוד בתורה כל הלילה לחסות בנועם ה' בטולא דמהימנותא.

ראוי ללמוד בחצי לילה הראשונה ספר מש"נה תורה לעשות חו"תם אל השכינה שהוא גימטריא מש"נה, כי מחצות לילה ואילך אז צומחת הלבנה הגשמית ומתחלת להאיר בעולם. כתוב במפורש, כי 'מחצות לילה, אז זה מתחיל. וכן נמי נעשה הדוגמא למעלה בלבנה העליונה, על ידי קריאת ספר משנה תורה שנמשכים לה אורות עליונים וכו'.

תכף ומיד אחר האכילה, בליל הושענה רבה, תאכל סעודה לאחר תפילת ערבית, יתקדשו לקבל עליהם עול מלכות שמים בלב שלם ובנפש חפצה ליחדא שמא דקודשא בריך הוא וכו', ויקראו בנחת ובנעימה קדושה הטעמים של כל ספר משנה תורה, מאלה הדברים עד לעיני כל ישראל. קצת לא כ"כ ברור סגנון דבריו, מה הפירוש 'הטעמים' אבל כנראה הוא מתכוון לומר, שתקרא זאת בניגון, עם הטעמים. איך אפשר להספיק בזמן כ"כ קצר, אחרי הסעודה, בנחת ובנעימה. ובפרט אצלנו התימנים, שקוראים זאת בציבור, בודאי שאי אפשר.

שאלה מהקהל: חכם אחד אמר בשיעור במוסאיוף, שאפשר לגמור את כל ספר דברים תוך שעה וחצי.

תשובת מרן שליט"א: זה שייך אולי ביחידות ובמהירות עצומה, גוזמא גדולה. לבלוע אותו.

שאלה מהקהל: יש קצת הנוהגים לקרוא בציבור מיד אחרי תפילת ערבית את ספר דברים.

תשובת מרן שליט"א: זה מנהג חדש שהתחילו כאן בארץ ישראל, מאלו שאחר-כך הולכים לישון ומתפללים בבוקר שחרית בזמן הרגיל, כמו יתר ימי חוהמ"ע.

ובאות י' הוא כותב כך, מור אבי ע"ה היה מזרז ואומר כי נכון מאד להזהר בלילה קדוש זה להתחיל הלימוד בכללו בתחילת הלילה ובעיקר בחומש דברים, ולסיימו מוקדם ככל האפשר, כי על ידו נעשה החותם. והנה המדקדק בלשון הזהב של שער הכוונות [דק"ץ ע"ג] ימצא, כי עיקר הדין הוא בחצי הראשון של הלילה, והחותם מתחיל בזריחת הלבנה ונגמר בשעת חצות. וכיון שהדין מתחיל בשעת זריחתה, דהיינו שעה עשר לערך [בשעון קיץ], לפיכך יש להקדים לאסוף זכיות לפני התחלת הדין. והא לך לשונו הטהור של שער הכוונות וכו'.

לגבי העניין שצריך לסיים עד חצות, זאת לא צריך לדקדק, הדבר כתוב במפורש. אבל לגבי מה שהוא כותב, ש'המדקדקים מסיימים וכו', אינני יודע מי הם המדקדקים האלה. הוא כותב, שאבא שלו נהג כך, בסדר, אשריו ואשרי חלקו, אולי זאת חסידות לעשות זאת, אבל הדבר אינו מציאותי, שיספיקו לסיים אז. אולי הם התפללו ערבית מוקדם, אינני יודע. אבל בכל הספרים כתוב, שאחרי תפילת ערבית, ולאחר הסעודה, להשלים עד חצות הלילה. כל הספרים כותבים כך, כולל ספרים שהוא בעצמו מביא אותם בהמשך. אף אחד לא כתב כך. עוד מעט נסביר, את עניין זריחת הלבנה.

בשער הכוונות כתוב כך, נוהגים לעסוק בתורה בחצות לילה הראשון, עד זמן זריחת הלבנה וכו'. עוד מעט נדייק יותר בנושא הזה. כל יום הושע"ר יש בו קצת דינין, אעפ"י שנגמר הדין בחצות הראשון של לילה כנ"ל. ולכן הוא כותב, כי מי שהספיק לגמור לפני כן, שילמד ויעסוק בתורה בחלק הנותר של הלילה. אבל המדובר במפורש, על חצות הלילה.

בספר חמדת ימים, שגם אותו הביא הסוכת ציון בהמשך דבריו, כתוב במפורש כך, מתפללים תפילת ערבית בהכנעה גדולה ובכוונה כמו

ברוך ה', אנחנו כאן בביהמ"ד פעולת צדיק התחלנו השנה את הלימוד בשעה 9:10 בערך, עד 12:30, בקריאה ממוצעת, לא מהירה ולא איטית מדאי, בלי לקרוא את עשרת הדיברות פעמיים, כפי שהיינו עושים בשנים שעברו, השנה הציבור לא חזרו על הפסוקים, וכן בלי דרשות בין פרשה לפרשה, הורדנו את הדרשות. וכן לגבי התוכחה, בפרשת כי תבוא, מישהו אחד קורא. בלי הפסקות. בין פרשה לפרשה, כמה דקות של מנוחה, וב"ה סיימנו בזמן. אבל כולם כותבים, שהזמן הוא עד חצות הלילה.

גם בספר משנת חסידים [פרק ט'] כתוב כך, בליל הושענא רבה וכו', עד חצי הלילה נעשה חותם המלכות דנוקבא וכו'. לפיכך לתקן חותם זה, שחותמים עתה חותם שני לנשמות בני אדם אם לחיים אם למות, צריך לקרוא בחצי הלילה הראשונה כל ספר משנה תורה. ואם יגמרנו קודם חצות, יקרא בסתרי תורה. ואחרי חצות, ירבה בסליחות וכו'.

כולם כותבים במפורש, כי כיון שמחצות הלילה מתחילה הזריחה של הלבנה, בזמן הזה נגמר החותם.

במלים אחרות, לא מצאנו מקור לכך, שזה צריך להיות בהתחלת הזריחה.

בעל סוכת ציון עשה חילוק, אבל זאת המצאה. הוא מוסיף מלה בהמשך בסוגריים, באור הלבנה שזורחת [בתוקף] אחר חצות. בכדי לתרץ את עצמו, הוא אומר, לא, אז היא זורחת 'בתוקף'. כביכול, אז זה מתחיל. אבל, אף אחד לא כתב זאת. בכל הספרים כולם, המדובר שהגמר הוא בחצות, לא התייחסו להתחלה. כולי האי ואולי. בקיצור, זה גם לא מציאותי, בתורת הנהגה לציבור. ובכל הדורות לא נהגו כך.

על שני דברים אני מתפלא, א' אין מקור לכך שזה צריך להיות בהתחלת הזריחה, ב' אינני

יודע כיצד אפשר לכתוב ש'המדקדקים' מסיימים כך. הוא הביא את אבא שלו, טוב, אשריו ואשרי חלקו, אביו היה צדיק וחסיד, והוא זה שנהג כך, אבל אי אפשר להנהיג כך את הציבור, לא יכולים לעמוד בזה.

שאלה מהקהל: אולי אפשר לומר, שהגמר הוא בחצות של כולם, אבל בשעה 10:00 מתחיל הגמר.

תשובת מרן שליט"א: אבל אף אחד לא כותב כך.

גם בספר טור ברקת [על מקור חיים, סימן תרס"ד, א' למהר"ר חיים הכהן מארס צובא, שהיה תלמיד של מהר"ח ויטאל, תלמידו של רבינו האר"י ז"ל, כתוב כך, עיקר הקריאה היא משנה תורה בלבד עד חצות, כי אז צומחת הלבנה הגשמית ומתחלת להאיר בעולם, וכן נעשה נמי הדוגמא למעלה על ידי קריאת התורה וכו'. בחצות, זה מתחיל. אף אחד לא אומר אחרת.

שינוי הנהגה בדורות האחרונים לגבי אמירת הסליחות וההושענות לפני תפילת שחרית הושענא רבה, וכיצד יש לנהוג לגבי ההקפות.

דרך אגב, בהמשך הוא כותב בשם מהר"ר אברהם גלאנט, תלמיד רבינו האר"י ז"ל, קוראים ספר תהלים כולו, וסליחות, בין ספר לספר. גם בהמשך הוא כותב, אמירת תפילות ופיוטים בין ספר לספר, וסדר אמירת שבעה כורתי ברית, ואשרי המחזיק במנהג הזה.

אנחנו הנהגנו, שההקפות יהיו בזמנם, לאחר תפילת שחרית. רק בקצרה אומר זאת. שינוי הנהגה בדורות האחרונים, לעשות את הסליחות וההושענות מלפני כן, כנראה התחילו בכך בעיר צנעא בתקופה האחרונה, חלקם הנהיגו זאת, לא ידוע מי הוא הראשון, אבל ראינו שהענף חיים מביא זאת, ושמעתי שגם מהר"י יצחק הלוי זצ"ל הנהיג זאת, וכנראה

שערי יצחק – השיעור השבועי

בשעון קיץ. לכן, הדרך הממוצעת עדיפה. להתחיל אחרי הסעודה, מה שיותר מוקדם, ולגמור עד זמן חצות. הדבר הוא לכתחילה. אין עניין להזדרז מלפני כן, והדבר גם אינו מציאותי, אי אפשר לעמוד בכך. בכל הדורות לא נהגו כך, ואף אחד מן המקובלים לא עשה את ההנהגה הזאת, להקדים כ"כ הרבה מלפני כן. נראה לי כי זהו דבר מיותר. אי אפשר להגיד שזה לא טוב, אבל אין צורך בכך.

שאלה מהקהל: יש עניין להיות ער כל הלילה?

תשובת מרן שליט"א: בודאי. הדבר חשוב מאוד. צריך לישון מבעוד יום. השנה זה היה במוצאי שבת, אז אפשר לישון בשבת, הדבר אינו נחשב הכנה, העיקר שהוא לא יאמר שהוא ישן בכדי להיות ער בלילה. אבל בימים רגילים, ישנים כמה שעות ביום, וערים כל הלילה. זאת זכות גדולה, ללמוד כל הלילה. אבל עד חצות, צריך לגמור את חומש אלה הדברים. לא ללמוד אז לימודים אחרים, אלא רק אחרי חצות. המקום ברוך הוא ידריכנו בדרכו הישרה, בדעת ובמועצות. אכ"ר.

הדבר נתקבל ונתפשט יותר ויותר במשך הזמן, ואני מניח שכיום רוב בתי הכנסת כבר עושים כך, בכל אופן אלה אשר קמים מוקדם. אנחנו הסכמנו לכך, אבל חוץ מן ההקפות, כפי שכתבתי בבארות יצחק וחלק רביעי, כי ההקפות צריכות להיות לאחר תפילת שחרית, כיון שההקפות הם זכר למקדש.

השנה נודע לי, שאחד הרבנים בעיר רדאע הנהיג כך, שאת ההושענות והסליחות יאמרו לפני כן, אבל את ההקפות לדחות.

אבל ראיתי, כי הדבר אינו מופקע, מה שהם עשו שגם ההקפות יהיו לפני תפילת שחרית, כי בספר חמדת ימים הוא מזכיר הקפות עוד לפני התפילה. אם כן, יש להם על מה לסמוך. אלה שהנהיגו זאת, את כל מה שאמרו בעבר לאחר תפילת שחרית, הם עשו זאת לפני התפילה.

אמרתי זאת ממש בראשי פרקים, כיון שהזמן קצר, אבל הנקודה העיקרית שרציתי לומר היא לגבי הנושא דלעיל, כי נראה לי שאין שום מקור לכך שצריך לגמור זאת בשעה 10:00

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף מקצת עניינים וציין מעט מקורות, שיפר ותיקן כמה דברים, כי מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו. לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

נא לתאם זאת לפני השיעור.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.